

RANÝ ROMANTISMUS

2. hodina

Biedermaier

- životní styl německé měšťanské (silici role měšťanstva - viz úvod) společnosti 1. pol. 19. století (zvl. 1815 - 1848), měšťanstvo = střední vrstva
- typický zejm. pro prostředí Vídně (F. Schubert)
- projevy: klid, umírněnost, prostý pohodlný život, snaha o harmonii a vyrovnanost, ne romantický vzdor, vášeň ani subjektivismus
- móda: dámy korzety, pánové cylindry, užité umění
- salón - důležitá úloha v měšťanské společnosti (literární a hudební náplň setkávání, taneční zábava → Schubertovy taneční stylizace, často improvizované: *Atzenbrugger Tänze*)

Písňová tvorba

- rozvoj koncertní sólové písně a drobnějšího písňového žánru
- melodie = stále hlavní, vystihuje výraz, charakter, náladu
- doprovod - má velký podíl na dotvoření obsahu (klavírní např. Schubert, Wolf, orchestrální např. Mahler) - už není jen podpora zpěvu, ale obsahuje charakteristické figury

Lidová píseň

- v 19. století stěžejní (pozor! rozdíl se zacházením s lidovou písní v 19. a 20. století)
- sbírky lidových písní, zvl. *Des Knaben Wunderhorn* (Chlapcův kouzelný roh), často ale jen obecný název *Lieder und Gesänge*
- provozování nejvíce v lidových vrstvách, ústně tradovány (některé umělé zlidověly, např. Schubertova *Lindenbaum* (Lípa)), méně už v koncertních sálech → intimní charakter
- není rozhodující kvalita textu, ale její zhudebnění

Typy

- Píseň jednoduchá strofická - Schubert: *Heidenröstein* (Planá růžička, 1815), *Das Wandern* (Poutník, 1823)
- Píseň variovaná strofická - Schubert: *Die Forelle* (Pstruh, 1817), *Lindenbaum* (Lípa)
- Píseň prokomponovaná - Schubert: *Rastlose Liebe* (Láska bez odpočinutí, 1815), *Doppelgänger* (Dvojník, 1817)

Franz Peter Schubert

31. 1. 1797 Vídeň - 19. 11. 1828 Vídeň

Štěstí je tam, kde nejsem já.

- bezstarostnost a pozemské radosti (= biedermeier) X melancholie, neúspěch v partnerských vztazích (nenaplněné touhy)
- český původ: otec původem ze Šumperska, matka ze Zlatých Hor, Schubert celý život ve Vídni
- kořeny: chudoba, až otec se vypracoval
- 10 let: v chlapeckém sboru dvorní kapely ve Vídni
- vzdělání: otec, v konviktu: Václav Růžička a Antonio Salieri, poté 10měsíční učitelský kurz → pomocným učitelem ve škole na okraji Vídně
- 1818 - 1823 učitel na letním sídle v Želiezovicích hraběte Esterházyho (1822 a 1823 = krizová léta (*Můj sen, Moje modlitba*))
- ve Vídni život u přátel a bratra Ferdinanda, stranou veřejného života, ve společnosti stejných uměleckých názorů
- stále mezi dočasným blahobytem a nouzí
- o jeho tvorbu byl za jeho života malý zájem, o jeho skladby neprojevil zájem Goethe (*Král Duchů*), neúspěšné snahy jeho přátel o vydání děl → skladby kolovaly v opisech, nejhůře se prosazovaly velké formy (symfonie)
- 1828 ještě studia kontrapunktu u Simona Sechtera

Schubert a společnost

- osamělý v okruhu přátel
- schubertiády
 - večery komorní společnosti okolo F. Schuberta, zpěv Johann Michael Vogel (BT)
 - stylizace tanců: zdařilé klavírní improvizace opakoval a pak zapsal, jeho melodie se hodily pro každou příležitost, některé zlidověly
- cizí: snobství a instrumentální virtuosita
- člen společnosti Unsinnsgesellschaft („Společnost nesmyslu“)

novší pohled na Schuberta (přetvárá z 19. stol., román Hanse Rudolfa Bartsche *Schwammerl* (Holubička, 1912)): neohrabaný, nepraktický, krátkozraký, ale nesmírně pracovitý a milý společník

- dar bezprostředního talentu? Lidovost jeho písní = neposkvrněný zdroj X nižší žánr, znak nevzdělanosti?
- proměna pohledu na Schuberta: R. Schumann
- po smrti prakticky neznámý, zásluha na šíření díla: R. Schumann (biografie, prosadil provedení nezveřejněných děl), F. Liszt (transkripce Schubertových písní pro klavír), J. Brahms

Tvorba

v obecném povědomí zůstává známý jako autor drobných klavírních útvarů a zvl. písní

- v písňové tvorbě
 - zakladatel písňového cyklu!!!
 - naprosto vyvážená jednota hudby a slova
 - vychází z klasicismu
 - romantický výraz poprvé v *Gretchen am Spinnrade* (Markétka u přeslice, 1814, text Goethe) = vzor německé romantické umělé písně
 - navazovali na něj: Schumann, Brahms, R. Strauss, Mahler
- další významné písňové cykly v 19. stol.: Schumann: *Láska básníkova*, Brahms: *Magelone*, Mahler: *Píseň o zemi*, Musorgskij: *Písně a tance smrti...*

Mei - ne Ruh - ist hin,

F. Schubert: *Markétka u přeslice*, ukázka charakteristického klavírního doprovodu. Zdroj: MICHELS, Ulrich. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-238-3, s. 138

PÍŠŇOVÁ TVORBA (více než 600)

- píseň *Markétka u přeslice* (*Gretchen am Spinnrade*, 1814), balada *Král duchů* (*Erlkönig*, 1815), píseň *Planá růžička* - texty J. W. Goethe
- *Smrt a dívka* (*Der Tod und das Mädchen*, 1824 - 1826) - text Matthias Claudio, melodie přenesená do 2. větý smyčcového kvartetu d-moll
- *Poutník* (*Der Wanderer*, D 489, 1816) - text Georg Philipp Schmidt (stejně je pojmenovaná i jedna z jeho klavírních fantazií)
- písňové cykly *Krásná/Španilá mlynářka* (*Die schöne Müllerin*, 1823), *Zimní cesta* (*Winterreise*, 1827) - texty Wilhelm Müller, *Labutí zpěv* (*Schwanengesang*, posth.) - písňe z pozůstalosti, název od nakladatele

SYMFONIE

- č. 4 c-moll *Tragická* (1816)
- č. 6 C-dur *Malá* (1818)
- [č. 7] h moll *Nedokončená* (1822) - vrcholné dílo raného romantismu
- č. 8 C-dur *Velká* (1828) - poprvé uvedl 1839 F. M.-Bartholdy v lipském Gewandhausu

KOMORNÍ TVORBA (celkem 35 opusů, souhrnně vyšly tiskem až 1890)

- smyčcová kvarteta (17) - *smyčcový kvartet d-moll*
- *Forellenquintett* - klavírní kvintet A-dur s variacemi na píseň Pstruh (D 667, 1819, obsazení: vni, vle, vlc, cb, pfte)
- *oktet E-dur, kvintet C-dur* (se dvěma vlc)

KLAVÍRNÍ TVORBA - výrazné uplatnění melodiky

- klavírní sonáty (12)
- klavírní kusy:
 - fantazie *Poutník (Der Wanderer)*, D 760, 1822)
 - *Moments Musicaux, Impromptus* → vzor pro Mendelssohna (*Písně beze slov*) a Schumanna (*Fantazijní kusy*)
 - polonézy, německé a skotské tance, variace
 - čtyřruční skladby (*Fantasie f-moll*)

DALŠÍ

- mše (6, např. *Německá mše As dur*, 1826), opery (14, např. singspiel *Ďáblův letohrádek*), velikonoční oratorium *Lazar* (dokončil Alfred Schnittke), offertorium *Tres sunt*, *Graduale*, *Salve Regina*
- řada ztracených děl

Reflexe

Heine byl znám jen jako skladatel písní a populární hudby

- za jeho života mělo premiéru jen cca 70 děl z necelé tisícovky, kladné recenze až na konci života, 1. výrazný úspěch až provedení balady *Erlkönig*
- R. Schumann: obdivné kritiky v NZfM, první analýzy skladeb (1840)
- šíření díla:
 - Johann Michael Vogel (BT) - první propagátor písní, uzákonil jejich interpretaci
 - písně: Adolphe Nourrit (T) + F. Liszt (klavírní transkripce)
- Otto Erich Deutsch - sběr a dokumentace vzpomínek a materiálů (1912) → biografie, kritická vydání jeho děl, tematický katalog! (zkratka D)

Schubert jako zdroj inspirace

- Carl Löwe (1796 - 1869) - „severoněmecký Schubert“
- Anton Bruckner (1824 - 1896) - vliv na symfonické myšlení
- Franz Liszt (1811 - 1886) - klavírní transkripce písní *Soirée de Vienne*, orchestrální *Wanderer-Fantasie*
- Gustav Mahler (1860 - 1911) - písňové cykly

Symfonická tvorba období raného romantismu

- reflexe: DVOŘÁK, Antonín; FINCK, Henry T. Franz Schubert. *The Century Magazine*, XLVIII, July 1894, p. 341-346
- klasická motivicko-tematická práce + klasický formový typ, vliv Beethovenových děl X romantická tvůrčí poetika, inspirace lidovou i umělou písní i dobovými či starými tanci (länder, saltarello aj.)
- inspirace: zážitky a dojmy z cest, literatura (např. symfonie *Italská* a *Skotská*)
- projevy: lyrismus, sentimentalismus, romantický světobol (podobná hudební řeč: Čajkovskij, Dvořák, Brahms, Grieg, Borodin, Mahler, Sibelius aj.)

Schubert

- symfonie (celkem 8 dokončených, psal mezi léty 1813 - 1828) pod silným vlivem Beethovena, v raných symfoniích vliv Mozarta
- osobitý výraz až v posledních dvou symfoniích (h-moll *Nedokončená* a C-dur *Velká*), v poslední větce počáteční projevy symfonického monumentality, které vrcholí v symfonické tvorbě Brucknera a Mahlera
- všechny 4věté, jen *Nedokončená* 2 věty (3. větu, *Scherzo*, jen rozpracoval)
- vliv jeho písňové tvorby: hlavní myšlenky mají charakter písňových melodií
- krajní věty v sonátových formách, 3. věty menuety, až od 6. symfonie používá místo menuetu scherzo
- č. 4 c-moll *Tragická* (1816)
- č. 6 C-dur *Malá* (1818)
- [č. 7] h moll *Nedokončená* (1822) - chybí tradiční tematický kontrast a kontrast v tempech mezi větami
- č. 8 C-dur *Velká* (1828)

Mendelssohn

- 12 *smyčcových symfonií* (napsal 12 - 14letý)
- 5 symfonií pro velký orchestr (komponoval v rozmezí let 1824 - 1842)

všechny tvůrce s tradičním uspořádáním vět

- č. 1 c-moll (1824, komponoval po dokončení 12 malých symfonií pro smyčce)
- č. 4 A-dur *Italská* (1830) - jako Finale je použito saltarello. Inspirační zdroj: cesta do Říma a Neapole 1829 - 1830
- č. 5 d-moll *Reformační* (1832) - ve Finale obsahuje variace na protestantský chorál a Lutherův chorál *Ein feste Burg ist unser Gott (Hrad přepevný jest Pán Bůh náš)*
- č. 2 symfonie-kantáta B-dur *Lobgesang, Symphonie-Kantate nach Worten der Heiligen Schrift (Chvalo zpěv, Symfonie-kantáta na slova Písma svatého, 1840)* - více se podobá kantátě než symfonii, vliv Beethovenovy 9. symfonie. Vznikla k 400. výročí vynálezu knihtisku
- č. 3 a-moll *Skotská* (1841 - 1842) - psal pod vlivem návštěvy Skotska 1829 a četby Waltera Scotta

Jakob Ludwig Felix Mendelssohn-Bartholdy

3. 2. 1809 Hamburk - 4. 11. 1847 Lipsko

- židovský původ (1822 přelst na protestantskou víru), vnuk básníka a významného filozofa 18. století, otec bankéř
- „Mozart 19. století“
- 1812 stěhování do Berlína kvůli lepším možnostem vzdělání
- studium: v 8 letech hudební teorie u Zeltera a Ignaze Moschelese, klavír u Clementiho
- 9 let - veřejné vystupování, od 10 let komponoval, v 17 letech vzniká mistrovské dílo: předehra (a později scénická hudba) k Shakespearově *Snu noci svatojánské*
- po studiích (mj. estetiku v Berlíně) rozsáhlá cesta po Evropě → celoživotní inspirace pro jeho tvorbu

Rekonstrukce tvorby J. S. Bacha

- 11. 3. 1829 dirigoval *Matoušovy pašije* v berlínské Sing-Akademie (= 100 let po premiéře díla a poprvé od Bachovy smrti) → podnítil zájem o studium barokních skladatelů
- 1830 s houslistou Ferdinandem Davidem uvedli Bachovu *Chaconnu* z houslových sonát
 - Schumann komponoval klavírní doprovody k těmto Bachovým sonátám
 - Joseph Joachim Raff instrumentoval *Chaconnu* pro velký orchestr
 - Ferruccio Busoni ji přepsal do podoby virtuózního klavírního díla
 - Ferenz Liszt upravoval Bachova varhanní díla
- Charles Gounod - *Méditation sur le Prélude de S. Bach* (*Preludium C-dur* z 1. dílu DTK), později otextoval *Ave Maria* (s J. S. Bachem seznámil Mendelssohn Gounoda v Římě)

1820 – 1822 několik koncertních turné - klavírista (uváděl Mozartovy a Beethovenovy koncerty)
a dirigent

- rozhodující úspěch: vystoupení v londýnské Filharmonické společnosti 1829 (Londýn navštívil celkem 10x)
 - zde premiéry jeho předeher *Sen noci svatojánské* (odtud jeho slavný *Svatební pochod*) a *Hebridy*
 - na objednávku této společnosti vznikla např. *Symfonie A-dur*

• 1832 se (po smrti Zeltera) neúspěšně ucházel o místo dirigenta v Sing-Akademie (Berlín)

• 1833 hudebním ředitelem v Düsseldorfu

• od 1835 Lipsko

- ředitelem orchestru v Gewandhaus
- spoluzakladatel konzervatoře a jejím ředitelem, povolal sem R. Schumanna, jeho ženu Claru a I. Moschelese → prestižní ústav
- vynikající úroveň koncertů, soustředění předních pedagogů na konzervatoři → zásluhou Mendelssohna důležité hudební středisko
- uváděl díla různých historických období

• 1841 - 1842 královský hudební ředitel v Berlíně

Dílo

- symfonická tvorba (viz výše)
- neúspěch s jevištní tvorbou (jeho *Die Hochzeit* v roce 1827 propadla → odražený)
- instrumentální koncerty: houslový e-moll (op. 64, 1844), dva klavírní koncerty
- ouvertury: *Sen noci svatojánské* (*A Midsummer Night's Dream*), *Hebridy* (*Fingal's Cave*, 1829)
- kantáta *Die erste Walpurgisnacht* (*První Valpuržina noc*)
- oratoria: *Paulus* (op. 36, 1836), *Eliáš* (op. 70, 1846)
- komorní hudba: 7 smyčcových kvartetů (mezi nimi i dvojitý kvartet, tj. *smyčcový oktet*, op. 20, 1825)
- klavírní: 48 *Písní beze slov* (op. 19 (1829) až op. 102 (1842 - 1845))
- písně

• jeho největšími díly jsou v Lipsku a Británii Mendelssohnovo stipendium

- jedno z nejuznávanějších ocenění
- udělováno do r. 1934, pak znovu od 1963
- po jeho smrti byla založena Mendelssohnova nadace
- 1850 vydal R. Wagner spis *Das Judenthum in der Musik* - zneužito za nacistického režimu: zákaz provozování Mendelssohnových děl, ničení jeho pomníků a pamětních desek

Fanny Mendelssohnová (provdaná Henselová)

14. 11 1805 Hamburk - 14. 5. 1847 Berlín

- zpočátku se jevíta talentovanější než mladší bratr Felix
- zvl. vynikající klavíristka
- blízká důvěrnice a hudební rádkyně bratra
- v jejím domě v Berlíně pořádala koncerty a společenská setkání
- autorka cca 500 děl, některé vyšly pod jménem Felixe
- její syn Sebastian napsal první monografii jejich rodu
- velmi silné citové vazby s bratrem, Felix zemřel půl roku po smrti Fanny

Operní tvorba: německá romantická opera

- typ raně romantické opery se nejvýrazněji profiloval v Německu:

opera 18.stol.	německá romantická opera
skladatelova rutinní záležitost	opera je útvarem, kde je možno vyjádřit nejhlubší myšlenky, je to odpovědný a složitý úkol, psát ji může jen skladebně dokonale vybavený umělec s jasnou ideovou představou o svém díle
totéž libreto zhudebňovali víckrát i jiní skladatelé	skladatel hledá originální látku, jež by ve spojení s osobitým zhudebněním uvedla obecenstvo v úžas
spolupráce básníka (libretisty) a hudebníka: na počátku vedla k novým námětovým oblastem, na konci vývoje se stala jedním z určujících momentů operní reformy Wagnerovy	
vrcholí vývoj číselné opery spočívající na střídání recitativu a árie	směřuje nekompromisně k prokomponovanému útvaru

- skladatelé: E. T. A. Hoffmann, Louis Spohr, (F. Schubert), C. M. von Weber, Heinrich Marschner, částečně i Robert Schumann, Albert Lortzing, Conradin Kreutzer, Friedrich von Flotow, Carl Otto Nicolai

Carl Maria von Weber

18. 11. 1786 Eutin - 5. 6. 1826 Londýn

- divadelní ředitel
- ctižádostivý - chtěl ze syna vychovat klavíristu, ale kočovný život rodiny znemožnil Weberovi soustavné vzdělávání
- jeho sestra Konstancie (= teta Carla Marii) se 1782 provdala za W. A. Mozarta
- 1796 u Michaela Haydna studoval v Salzburgu hudební teorii
- 1798 - první dílo tiskem (6 fughet), 1800 opera *Lesní žínka* (ve Vídni 14x, v Praze v českém překladu, v Petrohradě)
- všestranně nadán (kromě hudby zvl. malování, literatura, kritika, také litografie)
- 1804 vzdělání u abbé Voglera ve Vídni - jediné soustavné, podnítil Weberův zájem o lidovou píseň, romantické a exotické náměty
- → díky Voglerovi získal místo kapelníka ve Vratislavi:
 - bohémský život
 - pedagog
 - kompozice a dirigování

- působíště:

- Stuttgart – u vévody Ludvíka Württenberského

- Mannheim - seznámení s Tieckem
- 1810 koncertní cesta (Frankfurt, Mnichov - zde setkání s klarinetistou Heinrichem Bärmannem → spolupráce, Berlín, Darmstadt - zde uvedena opera *Abu Hassan*)
- v Praze poprvé 1811 (koncertní cesta s Bärmannem, seznámení s V. J. Tomáškem)
- Praha (1813 - 1816) - dirigent a ředitel opery Stavovského divadla (viz dále Weber a Praha)
- 1817 do Berlína
- pak týž rok ředitelem opery v Drážďanech, zde napsal:
 - singspiel *Čarostřelec* (*Der Freischütz*, 1820, prem. 1821 v Berlíně - triumfální úspěch) → vzor singspielu německého raného romantismu
 - opera *Euryanta* (1823), po jejím úspěchu napsal na objednávku Covent Garden v Londýně
 - singspiel *Oberon* - 12. 4. 1826 ho tu provedl, ale nemocný (tuberkulóza) a zemřel tam několik týdnů po premiéře

Weber a Praha (!)

• In Praha 12. 4. 1812 - od dubna ředitelem opery StD (nástupce Wenzela Müllera), ředitelem a nájemcem StD do r. 1816 Jan Karel Liebich

- 1781 - 1783 postaveno Nosticovo divadlo (vystavěl hrabě František Antonín Nostitz (1725 - 1794), 1. sezóna 1783) - divadlo pro obyvatele českých zemí v mateřském jazyce, tj. němčině
- 1799 přejmenováno na Stavovské (StD, budovu odkoupili zemští stavové)
- fungovalo do r. 1862
- za Liebichovy éry (1806 - 1816)
 - vzestup německé činohry
 - pořádání představení v čj. povoleno v podobě benefičních akcí
- po r. 1816
 - ředitelství rozděleno mezi více osob
 - nedařilo se udržet úroveň souboru ani repertoáru
 - podařilo se sledovat soudobou italskou, francouzskou a německou tvorbu
 - repertoár: lokální frašky vídeňské provenience, pohostinské hry, 1822 uveden *Čarostřelec*

spokojena
divadelního souboru

- Weberův úkol ve StD: reorganizovat soubor, s jehož úrovní nebyla divadelní komise StD spokojena
- zpěváky hledal ve Vídni, sezóna zahájena 9. 9. 1813 (Spontiniho operou *Ferdinand Cortez*)
- 1814 těžce onemocněl → léčba v lázních Libverda (severní Čechy) → opět úpadek divadelního souboru pod vedením F. J. Clementa. Konec září návrat do Prahy
- 1815 a 1816 umělecké cesty do Mnichova a Berlína (nebyly obvyklé dlouhé nepřítomnosti v divadle - bylo málo vytvářeno)
- 1816 po návratu dirigoval Spohrova *Fausta* = premiéra, září: po konfliktu s Liebichem se vzdal kapelnického místa
- repertoár: německé překlady úspěšných francouzských děl (Méhul, Cherubini, Boieldieu, Grétry, Isouard aj.)
- povznesl na vysokou úroveň, kromě klasicismu zařazoval i díla romantiků (Beethoven: *Fidelio*, Spohr: *Faust* (světová premiéra 1816))
- 1813 uvedl melodram *Medea* J. A. Bendy
- 1814 pražská premiéra *Fidelia*
- nejoblíbenější z překladů Mozartových oper: *Don Juan*
- divácky málo úspěšné byly opery německých současníků (Meyerbeer)
- v jeho dramaturgii řada vídeňských frašek s hudbou - to stavovská divadelní komise neschvalovala, ale uváděl je i W. Müller

- přispíval do pražských novin K. K. privilegierte Oberpostamt Zeitung a do AmZ
- jeho literární odkaz z 1/3 sestává z textů pražského období, komentující divadlo a jeho provoz

- vypracoval provozní řád opery
- recitativy nechal doprovázet klavírem, nikoliv cembalem
- jeho orchestr měl 36 členů, dále 18 sólistů, 12 sboristů a 12 dětí (místo ženského sboru - nevhodné pro dívky)
- měsíčně řídil cca 10 představení, průměrně proběhlo 5-7 repríz jednoho titulu
- sám korepetoval a učil zpěváky deklamaci
- provoz divadla byl odkázán na přítomnost dvora, měšťanstvo pěstovalo spíše hudbu v soukromí
- kromě divadla v Praze organizoval koncerty známých interpretů, vystupoval jako koncertní dirigent a klavírista
- milostné vztahy: herečka Therese Brunetti, nově angažovaná zpěvačka StD Caroline Brandt → 1817 jeho žena

Kompozice z pražského období

- časově vytížen
- několik hudeb k činohrám (nedochováno)
- samostatné písně a árie - vsuvky do cizích oper
- v Praze neuváděl žádnou vlastní operu
- po jeho smrti se ve StD uváděl *Oberon* (česky v ND až 1889)
- jeho dílo bylo v Čechách oblíbené, od r. 1814 se tiskly zpěvy z jeho oper a přede hry v klavírní úpravě

Operní dílo

- *Silvana* (1801) - romantika lesa, sbor myslivců
- *Abu Hassan* (1811) - jednoaktový singspiel, orientální pohádka na turecký námět
- *Der Freischütz* (Čarostřelec, 1821)
 - odehrává se v Čechách po 30leté válce, polovina děje v noci
 - hlavní postavy jsou kontrastně odlišeny: lyrická Agáta, lehkovážná Anička, Max reprezentuje dobro, Kašpar zlo
 - 16 uzavřených čísel spojené mluvenými dialogy: hlásí se k singspielu, ale závažností spěje k opeře

• *Operní společnosti* - lidové společnosti, které byly původně jen populární lidové taneční soubory, jejich tanečních čísel je ohlasem biedermeieru, sbory naopak zaznívají lidovými tóny, v mužském sboru přenáší techniku společenského zpěvu (tzv. Liedertafel) na jeviště, sbor se aktivně účastní děje

- výraznou roli má orchestr: ouvertura je zde vlastně programní předehra, uvádějící diváka do nálady a obsahu hry
- náleží k nejlidovějším německým zpěvohrám a byla rovněž oblíbeným představením českých obrozenců
- *Euryanta* (1823)
 - rytířská francouzská tematika konce 12. století
 - dnes se hraje jen předehra
 - používá návratné motivy (→ Wagner: leitmotivy)
- *Oberon* (1826)
 - jeho poslední opera
 - na anglický text
 - návrat k mluveným dialogům, absence velkých ansámblů
 - po jeho smrti několikrát upravována (také G. Mahler)

CHARAKTERISTICKÉ:

- dlouhé zpěvné melodie, vychází z německé lidové hudby
- nová orchestrální barva a rytmika → charakter osob, přírody, fantastických představ
- originální užití lesních rohů
- schopnost použití nástrojů pro jemné zvukové a barevné odstíny → inspirace pro R. Wagnera

Další dílo

KLAVÍR

- zakladatel německé romantické klavírní tvorby
- 4 sonáty, *Rondo brillant (Vyzvání k tanci, instrumentoval H. Berlioz)*, *Pollaca brillante* (Liszt zpracoval pro klavír a orchestr)
- 2 klavírní koncerty

OSTATNÍ

- pro mnichovského klarinetistu Heinricha Bärmanna: *Concertino pro klarinet a orchestr, 2 klarinetové koncerty*
- pro dvorního fagotistu v Mnichově: *Koncert pro fagot a orchestr*

Louis (Ludwig) Spohr

5. 4. 1784 Braunschweig - 22. 10. 1859 Kassel

- zvl. operní skladatel (10 oper), náměty: fantastické, národní pověsti
- premiéry jeho oper v Praze: *Faust* (1816 provedl Weber ve StD, využil leitmotivu → Wagner), *Jessonda* (sám dirig. 1858, exotická látka)
- opera *Křižáci* - už ne uzavřená čísla, ale prokomponované scénické dílo, nepřetržitá hudební akce → Wagner
- záliba v chromaticce a zvukové barvitosti
- operní dirigent ve Frankfurtu n/M a poté dvorní dirigent v Kasselu
- blízký přítel L. van Beethovena
- radikální politické názory

Další dílo:

- 18 houslových koncertů, učebnice houslové hry (1831)
- 10 symfonií (nejvýznamnější *Die Weihe der Töne, Posvěcení tónů*)
- 4 oratoria
- řada komorních skladeb

Ernst Theodor Amadeus Hoffmann

24. 1. 1776 Královec - 25. 6. 1822 Berlín

- spisovatel, hudební skladatel, právník, karikaturista, kritik, dirigent a malíř
- hudební recenze (souborně vydal Friedrich Schnapp 1963: *E.T.A. Hoffmann: Schriften zur Musik; Nachlese*)
- hudba je pro něj nejvyšší umění
- *Undine* (1816) - motiv rusalky a vodníka, postavy napůl lidé, napůl duchové
 - zpěvohra s mluvenými dialogy
 - snaha o prokomponovaný útvar
 - vliv zejm. W. A. Mozarta

Heinrich Marschner

16. 8. 1795 Žitava - 16. 12. 1861 Hannover

• v mládí se chtěl stát právníkem, ale rozhodnutý věnovat se hudbě

- 1816 - 1891 v Bratislavě - pedagog, první opery (*Jindřich IV.*)
- v Drážďanech kapelníkem ve stejné době jako Weber, od 1824 hudebním ředitelem drážďanské opery
- operní tvorba ještě pod vlivem Webera, ale představitel mezigenerace na přechodu rané romantiky a novoromantismu

Nejvýznamnější opery:

- *Hans Heilig (Jan Svatoš, 1833)* - klíčové dílo německé romantické opery
- *Upír (Der Vampyr, 1828)* - příklad hororu na německé romantické operní scéně, rozpolcené postavy propadnou zlu a touží po vykoupení
- *Templář a židovka (1829)* - zdůraznění charakteristiky postav
- často se pohádková nálada mění v děsivou a hrůznou (temné barvy v instrumentaci)
- práce se vzpomínkovým motivem → Wagner
- v operách se ještě objevuje mluvený dialog

Gustav Albert Lortzing

23. 10. 1801 Berlín - 21. 1. 1851 Berlín

• zakladatel německé komické opery

- herec, tenorista, kapelník, kočovný život
- v městském divadle v Lipsku byl režisérem, skladatelem a libretistou → komponoval na vlastní texty

Nejvýznamnější opery:

- *Car a tesař* (1837) - jediná, která se udržela na repertoáru dodnes, kombinuje zpěv a mluvené slovo v duetu
- *Pytlák* (1842) - nejzralejší dílo, mimořádně převládá ansámblová složka, obsahuje orchestrální recitativ
- *Undine* (1845) - námět ztvárnil už E. T. A. Hoffmann. Prohloubení charakteristiky postav, působivé ansámby náleží k jeho nejzdařilejším scénám. Zvukomalebny orchestr (přival vod ve finále anticipuje úvod Wagnerova *Zlata Rýna*)
- *Zbrojář* (1846)
- *Zkouška na operu* (1851) - komická, evokuje prostředí zámeckého divadla 18. stol., mozartovská hudba, prvky parodie opery seria. Ojedinělou figurkou je komorná Žaneta, dirigentka kapely
- jeho umění je hbité a čilé, ale je omezené dobovým sentimentem a šosáctvím
- po Mozartovi je skladatelem, který ustálil postavy v hlasových typech tenor a bas buffo, baryton
- ansámblu se naučil u Mozarta, jemuž věnoval hru se zpěvy *Scény z Mozartova života* (1830)

Friedrich von Flotow

27. 4. 1812 Meklenbursko - 24. 1. 1883 Darmstadt

studium a režie v Paříži

- 25 scénických děl, dvě mimořádný ohlas:
 - *Alessandro Stradella* (1844)
 - nesmírně populární ve světě: árie, sbory i ouvertura se prováděly koncertně
 - Stradella tu vystupuje jako zpěvák a jeho životní osudy jsou spojeny s buffovou zápletkou
 - prototyp sentimentální raně romantické opery, na rozdíl od zpěvoher je komponován s recitativy
 - žádaná role tenoristů, velký zájem i na české půdě
 - *Martha* (1847)
 - ještě pronikavější úspěch
 - stará převleková komedie, avšak opera spojuje komiku a vážnost v duchu německé hrané opery
 - rovněž zde jsou uzavřená čísla spojená s recitativy
 - použil nápěvu irské lidové písně
- populární melodie z jeho oper se dostaly na válečky kolovrátků a hracích strojků

Carl Otto Nicolai

9. 6. 1810 Königsberg - 11. 5. 1849 Berlín

- dirigent, zdatný klavírista a varhaník
- studoval u Zeltera v Berlíně, v Itálii byl varhaníkem německého vyslance v Římě
- kapelník dvorní opery ve Vídni → zakladatelem filharmonických koncertů
- v Itálii zahájil dráhu 5 pracemi opery seria
- nejšťastnější dílo: *Veselé ženy windsorské* (1849) - hladká a elegantní hudba, sladká, salónní

Johann Carl Gottfried Löwe (Loewe)

30. 11. 1796 Löbejün - 20. 4. Kiel 1869

- zpěvák (BT), skladatel, dirigent (1827 řídil premiéru předehry ke *Snu noci svatojánské* F. M.-Bartholdyho)
- dílo: opery, oratoria, kantáty, přes 400 písní
- vytvořil nový typ vokální balady (*Král duchů*, *Olaf*, *Valpuržina noc*) - sjednocení epického textu s hudebním vyjádřením dramatických dějů - s klavírním doprovodem
- vzorná deklamace, důsledná práce s motivy
- mezi jeho obdivovatele patřil Hugo Wolf

Literatura

- ~~KERN, Zdeněk. *Pražská skladatelská škola: Franz Schubert*. *Harmonie*. 1/2002. Dostupné online: <https://www.casopisharmonie.cz/serialy/skladatel-mesice-franz-schubert.html>~~
- KYNCL, Jaromír. *Od gregoriánského chorálu po současné zpěvní formy*. Český Těšín: Press-Pygmalion, 2004. 240 s. ISBN 80-239-1925-3.
- NĚMEC, Zdeněk. *Weberova pražská léta: z kroniky pražské opery*. V Praze: L. Mazáč, 1944. 319 s.
- MUSIL, Jiří F. *Hudební Praha: průvodce po stopách skladatelů, instrumentalistů, pěvců, dirigentů a nástrojářů*. I., Hradčany, Malá Strana, Staré Město, Josefov. Praha: NLN. 349 s.
- LUDVOVÁ, Jiřka. *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Praha: Divadelní ústav, 2006. Česká divadelní encyklopedie. 698 s. ISBN 80-7008-188-0
- HONS, Miloš. *Hudba zvaná symfonie*. Praha: TOGGA, 2005. 388 s. ISBN 80-902912-6-0
- TROJAN, Jan. *Dějiny opery: tvůrci předloh, libretisté, skladatelé a jejich díla*. Praha: Paseka, 2001. 482 s. ISBN 80-7185-348-8
- Česká divadelní encyklopedie, dostupné online: <http://encyklopedie.idu.cz>